

פרשת בא
כניסת שבת: 16:46
צאת השבת: 17:43
רבנו תם: 18:20
אופק תל אביב
שבט התשפ"א

בית תורה וחסד **"עשרת מרדכי אליהו"**

בית מדרש יום והצוות לילה, לימוד משניות והוורד הקדוש לעילוי נשמת הנפטרים. ובית המהוי לנזקקים
על שם וליעליו נשמת מלך מרן הראשלי"צ המוקדם האלקי הגדול הרב מרדכי אליהו זצוק"ל זי"א
וליעליו נשמת העדיקים הקדושים: רבי יעקב רבי ישראל רבי מאיר ורבי אליעזר למספחת אבותיהם זי"א
ולעלוי הנשמות הבודקים: מרן הראשלי"צ הרב עובדיה חזק ומו"ר הרב חיים אברהם זצוק"ל זי"א

פרשת השבוע
חמורת מרן
הראשלי"צ זי"א

מכת בכורות ע"י הקב"ה בעצמו

"וְתִהְיֶינָה צְעָקָה גְדוֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת" (י"ב, ל')

"ד"א מצריות מזנות תחת בעליהן, ויולדות מרווקים פנויים והיו להם בכורות הרבה, פעמים חמישה לאשה אחת, כל אחד בכור לאביו" (רש"י).

לפי דברי רש"י, מובן מדוע צעקו המצרים: "כולנו מתיים". "כולנו" – משום שגם אם ימותו רק הבכורות המצריים, הרי שבפועל ימותו בכל בית כמה וכמה בנים. לזה אמר הכתוב שהיתה "צעקה גדולה" ואמרו: "כולנו מתיים".

במכת בכורות נשמעה הצעקה בכל בתי מצרים כאחת. הטעם הוא, מפני שהקב"ה לא נעשה ע"י מלאכים, שכן אין הם יכולים להכות בכל בתי מצרים כאחת, אלא היו מתחילים להרוג את הבכורות במקום אחד, ואחר כך עוברים למקום אחר, וכן הלאה. באופן זה היתה הצעקה נשמעת בית אחרי בית. אך מכיון שה' בכבודו ובעצמו היכה את כל בכורי מצרים, על כן "אין בית אשר אין שם מת". בגלל זה היתה צעקה אחת גדולה בכל ארץ מצרים.

קירוב רחוקים - לשם שמים

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כֹּל בֶּן בָּרִיךְ לֹא יֵאכַל בּוֹ" (י"ב, מ"ג)

"כל בן נכר – שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים; ואחד נכרי ואחד ישראל משומד במשמע" (רש"י).

במקומות רבים נצטוונו לקרב את אחינו בני ישראל הרחוקים מהתורה ומהמצוות. עלינו ללמדם כיצד לקיים כל מצוה ומצוה. דבר זה בא לידי ביטוי גם בליל הסדר, כאשר אנו מכריזים: "כל דכפין ייתי". גם בתעניינות אנו מצרפים את הרחוקים למנין. וכן מצוינו בקטורת שמצרפים את החלבנה, המרמזת על רשעי ישראל. ובארבעת המינים מצרפים את הערבה, אשר אין לה לא טעם ולא ריח, כדי לבטא שאחדות ישראל מאגדת את הרשעים ביחד עם הצדיקים. וכן דוגמאות רבות על זה הדרך.

והנה בקרבן פסח כתוב: "כל בן נכר לא יאכל בו"; ולפי דברי רש"י לעיל יוצא שיהודי הרחוק מאמונה בהקב"ה, אי אפשר לצרפו לקרבן פסח. ופלא הדבר, במה שונה מצות קרבן פסח משאר מצוות התורה, אותן אנו מצווים ללמד לכל יהודי באשר הוא?

הביאור הוא: בכל המצוות אנו מחויבים לצרף את מחוסרי האמונה, דווקא אם אין במצוות הנאה ותאוות, אלא מעשה מצוה גרידא, כגון: ביום כיפור. יהודי הרחוק מתורה אשר מקיים את מצוות היום וצום – הרי שהצטרפותו חשובה ביותר, דווקא משום שהוא משתתף במצוה שאין לו הנאה ממנה. אבל בקרבן פסח, שיעקר המצוה היא אכילת בשר הצלי, אין כאן הוכחה של רצון לקיים את דבר ה', ואולי הוא אוכל כדי למלא את תאוותו; לכן מונעת התורה את כל מי שמעשיו מנוכרים לאביו שבשמים מלהצטרף לקרבן הפסח.

מצות פטר חמור

"וְכָל פֶּטֶר חֲמור תִּפְדֶּה בָשָׂה" (י"ג, ג')

מה הטעם שמצוה זו נוהגת דווקא בחמור? כתב רש"י: "גזירת הכתוב היא, לפי שנמשלו מצרים לחמורים. ועוד, ששיעורו את ישראל ביציאתן ממצרים. שאין לך אחד מישראל שלא נטל הרבה חמורים טעונים מכספם ומוזהבם של מצרים".

הנה על המצרים נאמר (יחזקאל כ"ג, כ'): "בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם" (עיין בראשית רבה פרשה צ"ו, ה'). יש הבדל בין סוס לחמור: על סוס יכול לרכב דווקא אומן הבקי במלאכת הרכיבה, ואם אינו בקיא במלאכה – הסוס יפילחו ארצה. אבל החמור כנוע לסחוב את משאו, "כשור לעול וכחמור למשא".

עם ישראל העדיפו לקחת חמורים ממצרים כדי לשאת על גביהם את כספם וזהבם, כי הסוס יכול לבעוט ולהפיל את שללם. זאת ועוד, במכת הברד מתו רוב סוסי מצרים ולא נשארו לישראל אלא החמורים.

פדיון פטר חמור נועד להזכיר לנו את חסדי הבורא, שהשאיר את החמורים במצרים כדי לקיים את הבטחתו (בראשית ט"ו, י"ד): "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

"דברי מרדכי"

תנא דבי אליהו
חיזושים בפרשה
מבית מדרשו

איך עשתה מכת הארבה משבר

במערכת החינוך המצרית?

סבלו של פרעה

רבים חושבים שהסבל של פרעה היה סבל גופני בלבד, ולא היא. מכות מצרים שברו את כל החינוך המצרי. פרעה ביסס את שלטונו על כך שהוא סיפר לכל מצרים שהוא אלוהים ואין מישהו מעליו. פתאום מתברר להמונים שפרעה הוא לא אלוהים. פתאום מתברר שפרעה שלט בהם באמצעות השקר. יש לפרעה יסוד סביר לחשוש כי אחרי המכות שלטונו לא יהיה יציב כמו שהיה קודם. אולי הוא לא יהיה בכלל.

מבין כל המכות שבאו על מצרים, מכה הארבה הכתה בפרעה ועבדיו מכה קשה ביותר. עליה נאמר: "לִמְעַן שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקֶרְבוֹ". המכה הזאת הייתה גם המכה החינוכית ביותר לעם ישראל. עליה נאמר: "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְיָבֹן בְּגֹד אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ בְּמִצְרַיִם וְאֵת אֶתִּי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָם וַיִּדְעֶתְם כִּי אֲנִי ה' (שמות י ב). מה היה במכת הארבה שונה מכל המכות האחרות? הרי ארבה הוא לא אירוע חריג במצרים.

נח ארבה בשבת

במכה זו מתברר סופית שפרעה הוא לא אלוהים. הנה פרעה מתחנן למשה שיסיר את מכת הארבה: "וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אֲדָהּ הַפֶּעַם וְהַעֲתִירוּ לִי אֶלְלִיקִים וְיִסַּר מַעֲלֵי רַק אֶת הַפְּנוֹת הַזֶּה" (שמות י ז). פתאום ראו המצרים, שפרעה אינו אלוהים!!

הארבה הזה סר למרותו של ה' ביד משה. הוא בא כשמשה אומר לו והולך כשמשה אומר לו. גם בנושא שמירת השבת הארבה מתנהג בצורה מוזרה. למרות שסתם בעלי-החיים לא נחים מאכילה בשבת (טור או"ח שכד), הארבה הזה נח ביום שבת. על זה נאמר: "וינוח בכל גבול מצרים", כמו שאומרים: "וינוח ביום השביעי".

התופעה המיוחדת הזאת הביאה את כל המצרים לשאול: למה הארבה נח ביום השבת ולא אוכל מהעצים כלום? את התשובה הם קיבלו משכניהם, שסיפרו להם על משמעות השבת: "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" (שמות כ יא). כמובן שהתשובה הזאת מחריבה באחת את עולמם התרבותי-האליילי של פרעה וכל מצרים.

מוות לא נצחי

גם דרך ההסתלקות של הארבה העלתה אצל נתיניו שאלות אמוניות גדולות על יסודות האמונה המצרית. יסודות שמוטמעים עמוק בעולם השאול והמוות. חכמינו אמרו כי כשנגמרה מכת הארבה "לֹא נִשְׁאַר אֶרְבָּה אֶחָד כָּל גְּבוּל מִצְרָיִם" – מסביר רש"י: "אפילו המלוחים שמלחו מהם" (רש"י שמות י ח). אפילו אותם חגבים שהומתו ונכבשו לאכילה על-ידי המצרים, הצמיחו כנפיים והתעופפו להם מתוך כדי החרס שבהם הם נכבשו.

הנה לפתע פתאום מסתבר לכל מצרי כי המוות שהם כל כך העריצו ובנו לו פירמידות עצומות – המוות הזה לא כל כך נצחי. יש תחיית המתים. המוות הוא לא תכלית. מסתבר שכל תרבות הפירמידות וקברי המלכים שכה טרחו בעבורה הייתה תרבות של שקר. מסתבר שפרעה העביד אותם בפרך לחינם.

על זה מתחנן פרעה על נפשו ואומר למשה: בבקשה, תסיר "מעלי רק את הפְּנוֹת הַזֶּה" (שמות י ז).
"אביהם של ישראל על התורה"

הלכות שבת
מפטיקי מרן
הראש"ל זצ"ל

דיני בישול בשבת (המשך)

טס פח חוצץ

ו - המניח טס עשוי פח על האש ועליו סירהרי זה נחשב בישול באש [למרות שהפח חוצץ בין הסיר לאש].

תנור זולק

ז - האופה בתנור בזמן שהוא פועל [בין בחשמל ובין בגז וכדו'] הרי זה נחשב בישול באש.

תנור מכובה

ח - האופה בתנור חם בזמן שהוא מכובה - הרי זה נחשב בישול בתולדת האש.

צד המיחס

ט - המניח ביצה בצד מיחס מים חמים, שאינו עומד על האש, ומבשלה שם הרי זה נחשב בישול בתולדת האש.

ייבוש ידיים רטובות ליד התנור

י - הרוחץ את ידיו במים ורוצה לְיַבֵּשׁ אסור לו לקרבם לתנור, מכיון שבכך הוא מבשל את המים שעליהם אם המים יתחממו בחום שהיד סולדת בהם, וגם אם רק מפשירים סמוך לאש אסור משום רחיצה.

איסור בישול בחמה ובתולדותיה

בישול בחמה ותולדותיה

יא - "בישול בחמה" הנו: בישול בחום השמש באופן ישיר. בישול ב"תולדות חמה" הנו: בישול בדבר שהתחמם בחום השמש [כגון: חול לוהט או משטח מתכת רותח שהתחממו בחום השמש, ומבשל על גביו].

בישול בחמה מדאורייתא

יב - מדאורייתא אין איסור לבשל לא בחמה ולא בתולדותיה, משום שאין דרך אנשים לבשל לא ישירות בחום השמש ולא באמצעות דברים אחרים שהתחממו בחום השמש.

בישול בחמה מדרבנן

יג - מדרבנן יש חילוק בין בישול בתולדות חמה לבין בישול בחמה עצמה. בתולדות חמה אסרו חכמים לבשל, מכיון שחששו שאנשים לא ידעו להבדיל בין בישול בתולדות חמה לבישול בתולדות האש [בטל הדגשה], ואם יתירו להם בישול בתולדות חמה יתירו לעצמם גם בישול בתולדות האש, ויעברו על איסור דאורייתא. אמנם, על בישול בחמה עצמה לא גזרו חכמים, מכיון שלא חששו שאנשים יטעו לחשוב שאין הבדל בין בישול חמה לבישול באש ויבואו לבשל באש עצמה. ("מאמר מרדכי" שבת. פרק נ"ב)

סיפור השבוע
מעשיהם של צדיקים

הרש"ש הקדוש

לכבוד הילולת הרש"ש זיע"א בשבת זו, נביא מעט מזעיר מגדולתו

מסופר על הרש"ש שברח מתימן בגלל מעשה שהיה. פעם אחת הוא הסתובב ברחוב העיר למכור את מרכולתו, ופגשה אותו מטרונייתא חשובה שביקשה ממנו שיסור לביתה, להראות לה את סחורתו. בבואו לביתה, היא סגרה את הדלת בעדו ותבעה אותו לעבירה. בצד לו, ביקש ממנה להתרחץ כי הוא מלוכלך מאבק הדרך. הראתה לו את חדר המרחץ, והוא מיהר להיכנס לשם.

באותו חדר רחצה היה חלון קטן, והרש"ש קפץ דרכו במסירות נפש, ובלבד שלא ייכשל. כשהיה הרש"ש בין שמים לארץ, בא אליהו הנביא ותפס אותו והצילו. פנה אליו אליהו הנביא ואמר לו שיברח מהמדינה מהר, כי אותה גבירה תנקום בו ולא תניח לו לנפשו.

בלית ברירה ברח הרש"ש, ובדרכו לארץ ישראל, הגיע לבגדד. וכתב מרן הבן איש חי, שכשהיה הרש"ש בבגדד, הוא הסתיר את עצמו והיה מתנהג כאחד מפשוטי העם ולא נהגו בו בכבוד, וכך פעם אחת הוא ישב בבית המדרש ושמע את הפסוק שבלעם היה אומר "ואנוכי אקרה כה", והתחיל להיאנח, ולומר "כה" בקול גדול. שאלו אותו למה הוא קורא בקול: אמר להם: ה"כה" הזה שורף את לבאי! והיו מצטערים שלא הכירו אותו ולא כיבדו אותו בכבוד המגיע לו, ואילו הכירוהו היו מושיבים אותו על ראשם.

כשהגיע הרש"ש לארץ ישראל, הוא בא לעיר העתיקה והיה השמש בבית כנסת "בית-אל", והיה ישן בכוכ קטן בצדו הימני של בית הכנסת. פעם אחת, ראש ישיבת "בית-אל", הרה"ג המקובל האלוקי רבי גדליה חיון זיע"א, לימד שיעור עמוק בקבלה והתקשה בקושייה חזקה שלא מצא לה תירוץ, עד שנאלץ לסגור את ספרו ואמר שיתבונן בדברים למחרת.

כל אותה העת ישב הרש"ש בפניתו כאילו אינו מבין כלל את הדברים. לאחר זאת התלמידים מאוחר בלילה, קם הרש"ש וכתב תירוץ נפלא על קושייתו של רבי גדליה חיון והניחו בספרו של רבי גדליה. למחרת פתח רבי גדליה את הספר, ומצא פתק ובו התשובה לשאלתו ואורו ענינו, הוא היה בטוח שתירוץ כל כך נפלא על קושייה כל כך חזקה, אינו אלא מהשמים. לאחר זמן, שוב התקשה הרב בשאלה ולא מצא תשובה, ובלילה שוב כתב הרש"ש תשובה והניחה בספר.

למחרת, כשמצא רבי גדליה את התשובה, שמח מאוד על ששוב שלחו לו תשובה מן השמים, וכך אירע כמה פעמים. עד שפעם אחת ראתה בתו של רבי גדליה את הרש"ש בשעת מעשה, וסיפרה לאביה. קרא לו רבי גדליה וגזר עליו לספר לו הכול. אמר לו רבי גדליה, שמן השמים סיבבו שבתו תראה את הדברים, והוא מבקשו שיישא אותה לאשה, וכך היה. ואומר הבן איש חי, שאם יימצא דבר אחד שכתוב בכתבי הרש"ש ואינו בכתבי האר"י, חזקה עליו שיסוד הדברים הוא מדברי האר"י הקדוש, שכן הוא בגדד "כל רז לא אניס ליה". ("אביהם של ישראל" - בראשית)

לקבלת העלון במייל

ateretme@gmail.com

☎ ☎ ☎ ☎

לצערנו, עקב מגבלות משרד הבריאות

לא יתקיימו תפילות ושיעורים בבית מדרשנו

☎ ☎ ☎ ☎

להצטרפות לשיעור יומי (שמע)

מתוק מדבש בוואטאפ

וללימוד קצר ומחזק לכבוד ימי השובבים הקדושים

שלחו "לימוד יומי" ל:

054 44 77 562

☎ ☎ ☎ ☎

רוצים להקדיש יום ולילה של לימוד תורה בבית מדרשנו או סלי מזון לנזקקים ל: ברכה, הצלחה, רפואה שלמה, דיווג הגון או לעילוי נשמת?
פנו ל: בית תורה וחסד - עטרת מרדכי אליהו" רחוב הרב זכריה מדאר 31 רחובות.
ateretme@gmail.com | 08-9397933 | 054-4477562

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

ישעיהו בן דב, עובד בן נדרה, יוסף בן בכורה, שלום בן פנחס, צדוק הינדי אברהם בן אסתר, סאלם שלום בן סליימן סאלם, שלמה בן עמרם, חיה לאה בת צבי אלימלך, חוטה בת מזלח, סעידה בת סליימן, שושנה בת יששכר גימיל, שרה(ננה) בת רפאל ושמוחה, מיסה בת רחל, פאולה בת שרה, יונה חממה בת אברהם,